

מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא

ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | תשפ"ה | סוכות, שמחת-תורה, פרשת בראשית | גיליון 19

מה ההבדל בין הדין
של ראש השנה ויום
הכיפורים לדין של
סוכות ושמחת תורה?

(על מה נדון הפעם,
עמ' 8)

למה טוב לפגוש
הרבה יהודים
בשלושת הרגלים?
את פני האדון ה', עמ'
(7)

מה משמח אותנו
בחג סוכות?
(לשמוח בה' מכל
הלב! עמ' 2)

לשמוח בה' מכל הלב!

מיד לאחר הימים הנוראים אנו נכנסים לחג הסוכות, דווקא היראה הגדולה של ראש השנה ויום כיפור היא היא זו שגורמת את השמחה הגדולה של חג הסוכות! שמחה מה זו עושה?!

לסעודה וליום טוב שאנו עושים במוצאי הצום, כמו שאמרו חז"ל על הפסוק 'לך אכול בשמחה לחמך... כי כבר רצה האלקים את מעשיך'.

ושמחת בחגך

כעת אנו יכולים לשים לב שיש הבדל בין השמחה שאנו חשים סביב יום הכיפורים, לבין השמחה הגדולה שמלווה אותנו בחג הסוכות. סביב יום כיפור אנו שמחים מכך שהדין יצא מוצלח; גם בגלל שאנו מאמינים שה' סולח, וגם שאנו שמחים על כך שהתאמצנו להידבק בה'. בחג הסוכות השמחה נובעת מכך שה' רוצה שנשמח, כמו שכתוב 'ושמחת בחגך... והיית אך שמח' – ה' מצווה אותנו לשמוח.

בסוכות אנו שמחים כי ה' משמח אותנו, ה' אומר לנו לשמוח. כעת אנו יכולים לשמוח פעמיים גם בגלל שה' רוצה שנשמח וגם מעצם העובדה שהקב"ה בעצמו שמח בנו ואף רוצה לשמח אותנו.

כדי שנוכל להבין את גודל השמחה מכך שה' בעצמו שמח בנו ומשמח אותנו, עלינו להקדים את ראש השנה ויום הכיפורים לחג הסוכות, כך שנוכל לשמוח בסוכות בלב שלם.

ראש השנה ויום כיפור כבר מאחורינו, כעת אנו מתקרבים לחג הסוכות. המעבר מהימים הנוראים לחג הסוכות חד ומפתיע, בתוכנו אנו חשים קצת הקלה על שעברנו את החלק הקשה של החגים. אנו שמחים שנגמר המתח והיראה הגדולה, כעת נשאר החלק של השמחה. אנו מרגישים קצת לא נעים מתחושת השחרור שאנו מגלים ביחס לימים הנוראים, אנו מרגישים קצת כתינוק הבורח מבית ספרו...

לפני שנמשיך הלאה לסוכות, ננסה לשים לב ממה נובעת תחושת השמחה כאשר נגמרים הימים הנוראים? ישנן שתי סיבות מרכזיות המביאות לשמחה זו:

1. השמחה נובעת מהביטחון הגדול שזכינו בדין. הגמרא במסכת יומא אומרת, 'כל האוכל בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי'. הסעודות שאנו עושים בערב יום כיפור, מבטאות את הביטחון החזק שלנו בכך שהקב"ה יקבל את תשובתנו ויזכה אותנו בדין. צריך לשים לב ששמחה זו מפתיעה, הרי איננו יודעים מה באמת קורה בדין, אך בכל זאת אנו שמחים מתוך ביטחון גמור שה' יקבל את תשובתנו.

2. ישנו סוג נוסף של שמחה, אנו שמחים על כך שהתאמצנו מאוד להיות דבוקים בה' ביום כיפור. שמחה זו מקבילה

להמליך את ה' – להצליח לענג אותו

בראש השנה אנו ממליכים עלינו את ה', אנו תוקעים בשופר כצועקים בקול גדול שאנו רוצים שה' ימשיך לקיים את העולם. אנו מבקשים ממנו שיזכור אותנו ויחליט להמשיך חיות לעוד שנה. עלינו לשים לב שה' מצידו לא חסר כלום, ולנו אין כל ערך ביחס עליו. הפער ביננו לבינו הוא אין סופי כך שלא שייך שהוא ימלוך עלינו, כמו שלא שייך לקרוא מלך לאדם שמולך על קן נמלים...

בראש השנה אנו מבקשים מה' שירצה את הקשר איתנו, ייחנה מעבודתנו ובשביל זה יקיים את העולם. כאשר ה' נענה לנו והוא בוחר לשמות בנו, אדמו"ר הזקן אומר שה' כאילו מולך על בני מינו, הוא כביכול משתנה והופך להיות קצת כמונו, כדי שיהיה שייך שהוא ימלוך עלינו. בראש השנה ישנו חידוש גדול ומפתיע, בו ה' מצטמצם כדי שעבודתנו תיגע לו ותגרום לו תענוג. כאשר עבודתנו נוגעת לו, ה' כביכול הופך להיות 'בן מיננו' בכך שהוא מתענג ממה שהו שכביכול חייוני לו.

יום כיפור – לחיות רק מה'

אם בראש השנה אמרנו שכביכול ה' משתנה, ביום כיפור אנו עוברים שינוי בעצמנו. עד ליום כיפור חשנו שהחיות שלנו מגיעה מהגשמיות של העולם. ביום כיפור כאשר אנו צמים אנו מבינים שה' הוא מקור חיינו, לכן אנו מתנתקים מהגשמיות כדי להרגיש שה' מחיה אותנו. כאשר אנו חיים רק מה' אנו הופכים להיות כלים של גילוי ה' בתוך גשמיות עולם. כמו שאמרו חז"ל על כהן גדול בשעה שהוא נכנס לפני ולפנים:

ובא אהרן אל אהל מועד...
וכל אדם לא יהיה באהל

מועד... אמר ר' אבהו וכהן גדול לא אדם היה? אלא כההוא דאמר ר' פנחס בשעה שהיה רוח הקודש שרוי עליו היו פניו בווערות כלפידים עליו הדא הוא דכתיב (מלאכי ב) כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו':

כאשר הכהן הגדול נכנס לקודש הקודשים פניו הופכים ללפידים, והוא הופך להיות כלי שלם לגילוי ה' בעולם. כאשר אנו צמים ביום כיפור כמו הכהן הגדול אנו מקבלים את חיותנו מה' והופכים להיות כלי לגילוי ה' בעולם.

ההזדככות של יום כיפור מאפשרת לנו להרגיש את השמחה הגדולה בחג הסוכות, כאשר ה' רוצה לשמח אותנו. הפרישה מהגשמיות הופכת להיות היכולת והכלי שלנו להרגיש את השמחה הגדולה בכך שה' משמח אותנו, דרכה אנו מגלים שה' יכול להתגלות בתוכנו ממש.

אם היינו שמחים בסוכות ללא ההזדככות של יום כיפור, לא הייתה לנו היכולת להבין מה החידוש - וממילא מהי גודל השמחה - בכך שה' משמח אותנו. הדבר דומה למלך שבוחר להעניק מתנה לילד קטן, ולמנות אותו לשר האוצר. אם הילד מאוד שמח כי עכשיו הוא יכול לקנות במכולת כמה מסטיקים שהוא רוצה, זה אומר שהוא כלל לא מבין את גודל המשמעות של המתנה שהמלך נתן לו. ללא יום כיפור, ללא ההבנה שאנו חיים מה' והוא מתגלה בתוכנו, לא היינו יכולים לקבל את השמחה של חג הסוכות, כי לא היינו כל כך מחפשים לחיות דווקא ממנו. כאשר אנו מבינים שה' הוא מקור חיינו, אנו שמחים מאוד כאשר הוא פונה אלינו ומשמח אותנו.

ראש השנה ויום כיפור – ה' יורד ואנחנו עולים

בראש השנה ה' בוחר להיות מלך שלנו, הוא יורד כדי להתייחס אלינו ולשמוח מעבודתנו. ביום כיפור אנו מבינים עד כמה החיות שלנו היא מה' ולא מגשמיות העולם, כך אנו בונים כלים דרכם ה' מתגלה ואנו יכולים להרגיש את השמחה הגדולה מכך שה' משמח אותנו.

ראש השנה מלמד אותנו שה' ירד אלינו כדי למלוך עלינו ולהתענג מעבודתנו. ישנו חידוש עצום בכך שה' מולך עלינו והופך להיות כביכול 'בן מינו'.

יום כיפור מגלה אצלנו את היכולת להתנתק מהגשמיות ולגלות את ה' בתוכנו; את היכולת של

אדם החי בתוך גשמיות העולם, להיות כלי לנוכחות ה'. ביום כיפור יש חידוש עצום בו אנו 'עולים' להיות חלק מה', כאשר אנו מתחיים רק ממנו.

אני והו(א) הושיעה נא

לאחר שבראש השנה ה' 'ירד' עד אלינו וביום כיפור אנחנו 'עלינו' אליו, כעת בסוכות אנו יכולים לשמוח 'יחד' עם ה'. אנו אומרים בכל יום בחג הסוכות 'אני והו הושיעא נא', ה' מושיע אותנו ומשמח אותנו יחד איתו. אנו מצידנו שמחים בה' אלקינו, שמחים שהוא - מלכנו ומקור חיינו, טורח 'לרדת' אלינו 'ולהעלות' אותנו - מאיר לנו פנים ומשמח אותנו.

להתעלות או לרדת למטה?

מה ההבדל בין הקרבה אל ה' שהייתה לנו בימים הנוראים לקרבת ה' של חג סוכות?

'קראוהו בהיותו קרוב'

לנו להתענות כדי להרגיש יותר קרובים. לכן אנו 'קוראים' אליו, בתודעה נפשית של ריחוק.

לעומת זאת, בחג הסוכות עליו נאמר 'וימינו תחבקני', אנו ממש נמצאים – כביכול – בתוך החיבוק של ה', כפי שמסביר האר"י הקדוש שההלכה שמספיקת 2 דפנות וטפה להכשיר את הסוכה מציירת את הסוכה כחיבוק. כך אנו קרובים לה' יותר ממה שהיינו עד כה.

התהליך הזה מתבטא גם בעניינים של שני החגים.

אנחנו צמים.

כיצד מתבטאת קרבתנו אל ה' ביום הכיפורים?

ביום הכיפורים אנו מרגישים שכל ענייני העולם בהם אנו קשורים רק מרחיקים אותנו מה', לכן אנו משתדלים ככל האפשר להתנתק מהגשמיות – לא אוכלים, לא שותים, מתענים, ומנסים להידמות למלאכים שאינם נזקקים לכל הצרכים הגשמיים האלו.

יוצא מכך שאמנם אנו קרובים לה' יותר משאר ימות השנה, אך עצם מציאותנו הגשמית עדיין נשארה למטה ולא עלתה להתקרב לה'.

ה' 'אוכל'...

ובחג הסוכות?

בחג הסוכות ישנה תופעה מעניינת – אנו מקריבים 70 פרים, 98 כבשים ו-14 אילים, זהו ריבוי עצום של קרבנות, באין ערוך משאר ימות השנה.

אנו יודעים שעל עשרת ימי תשובה, בין כסה לעשור, נאמר 'קראוהו בהיותו קרוב' – בימים אלו ה' קרוב אלינו מתמיד, וזה הזמן לשוב ולחדש את הקשר איתו.

לאחר מכן, בימי חג הסוכות שאנו נכנסים אליהם ישנה שמחה פורצת גבולות על הזכות להיות 'עם קרובו' של ה', על היציאה מתפילות הימים הנוראים לשמחת סוכות כתוב במדרש – 'ובשעה שישאל נפטרים מבתי כנסיות ומבתי מדרשות בת קול יוצאת ואומרת: 'לך אכול בשמחה לחמך' – כבר נשמעה תפלתכם לפני כריח ניחוח', וכמו שמופיע במדרש אחר שלולבי חג הסוכות שנמצאים בידנו מבטאים את נצחוננו בדין.

שמחה זו מביאה אותנו לקרבה גדולה יותר לה', קרבה חדשה ואחרת מהקרבה שחווינו בעשרת ימי תשובה.

כיצד אפשר להיות קרובים לה' יותר מעשרת ימי תשובה, עליהם נאמר 'קראוהו בהיותו קרוב'?

למי אתה קורא?

בראש השנה ויום הכיפורים, ככל שאנו מתעלים אנו מרגישים יותר רחוקים. על כך נאמר 'קראוהו בהיותו קרוב' – המילה 'קראוהו' מבטאת קריאה למרחק.

כלומר, על אף שה' קרוב ורוצה בקרבתנו, אנו מצינו מרגישים ממש רחוקים ומגושמים, וזה גורם

מתמלאים שמחה גדולה על היותנו רצויים ואהובים
לפניו, איך שאנחנו.

שמחה בטהרתה.

ועדיין, אנו לא לגמרי בתוך העולם, אנו יוצאים
לסוכה ונמצאים בתוך החיבוק של ה'. לאחר יום
הכיפורים בו ה'מזון' שלנו לא היה דברים גשמיים
אלא ה'יתברך, בסוכות גם ה'מקיפים' שלנו זו סוכת
ה' – השמחה והחיבוק שלו.

בכך אנו שמחים בחג הזה, ב'שמחה בטהרתה', על
האפשרות להיות כל כך קרובים לה'.

שנזכה שהשמחה תמלא אותנו, תגלוש החוצה
ותעלה על גדותנו – עד שהמקיפים שלנו -הגדה
והגבול שלנו – לא יהיו מונחי העולם-המעלים,
אלא החיבוק של ה' ששמח יחד איתנו, והשמחה
המשותפת הגדולה הזו תהיה המקיף שנתן לנו
השראה על כל החיים !

הקרבות מתוארים כ'לחמו' של ה', כביכול, ולפי
זה יוצא בדיוק הפוך מיום כיפור – אם ביום כיפור
אנו מתעלים ומנסים להיפטר מהגשמיות, בחג
הסוכות ה'יתברך, המופשט מכל צורך גשמי, מראה
שהוא כביכול נצרך להמון אוכל...

איך שאנחנו!

יוצא לנו שביום הכיפורים ה' קורא לנו אליו, מבקש
מאיתנו להידמות אליו, אך בחג הסוכות הוא לא
דורש ממנו את זה, אלא בעצמו יורד וכביכול
מתדמה אלינו, מראה כאילו הוא נצרך לגשמיות
שלנו.

מדוע זה גורם לשמחה הגדולה ?

כי כאשר אנו מנסים ליהנות בעולם, לעולם לא
נצליח לעשות זאת בשלמות, בידענתנו שה' לא כל
כך נהנה מזה, ואדרבה – הוא היה רוצה שנתנת
ונצא מגשמיותנו.

אך כאשר הוא בא ומודיע לנו – הישארו במקומכם,
אני רוצה לרדת ולשמוח איתכם איפה שאתם – אנו

את פני האדון ה'

כיצד ה' מגלה לנו את פניו בשלושת הרגלים?

יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, התגלות מצומצמת – כעת אפשר לגלות את הפנים.

לפי זה, צריך להבין מהי ההתגלות של הפנים של ה' בשלושת הרגלים. לשון הפסוק היא: **פְּנֵי הָאֲדֹנָי הוּא' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.** אפשר להגיד שה' רוצה לגלות את הפנים שלו, אבל כפי שאמרנו אי אפשר לגלות את הפנים של ה' בשלמות. לכן ה' חילק את הפנים שלו בתוך הפנים של כל עם ישראל; בכל פנים של יהודי יש 'קצת' פנים של ה', וכאשר כל היהודים עולים לרגל ורואים אחד את השני – הם מגלים בשלמות את הפנים של ה'.

לפי זה יוצא שלא רק אנו רואים את ה' ברגל, אלא גם ה' רואה את עצמו דרכנו. זוהי פשטות הלשון **יְרָאָה כָּל זְכוּרָךְ** – ה' מסתכל עלינו, ואנו משקפים אותו בתוכנו, **אֵת פְּנֵי הָאֲדֹנָי הוּא'.** כך חז"ל דורשים את הפסוק בשיר השירים "הראיני את מראיך" – שאנו משמשים לה' 'מראה' דרכה הוא רואה את עצמו.

לכן נחמד לראות בחג הרבה פנים של יהודים. הקב"ה מזמין את כולם לבוא, כדי שכולם גם ישקפו אותו וגם יראו אותו.

על שלוש רגלים כתוב בתורה: **שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאָה כָּל זְכוּרָךְ אֵת פְּנֵי הָאֲדֹנָי הוּא' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.** פסוק זה מגיע מיד לאחר פסוקי י"ג מידות הרחמים, אודותם אמר הקב"ה: **וְהִסְתַּרְתִּי אֶת פְּנֵי וְרֵאִיתָ אֶת אַחֲרֵי וּפְנֵי לֹא יִרְאֶוּ.** קצת מפתיע שאפילו משה רבנו לא יכול לראות את הפנים של ה', אבל כל יהודי שעולה לרגל רואה בפשטות את פני האדון ה'. וכפי שחז"ל דרשו (מסכת חגיגה): "כדרך שבא לראות, כך בא ליראות".

אך האמת היא שהקושיא מתחילה עוד לפני כן, ביחס למשה רבנו עצמו. כמה פסוקים לפני כן כתוב: **וְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה פְּנִים אֶל פְּנִים כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ.** הרי שה' מגלה למשה את הפנים שלו, כמו שני חברים שמדברים ביניהם. אם כן למה **וּפְנֵי לֹא יִרְאֶוּ?**

אלא שהדבר תלוי בשאלה איזה פנים ה' מגלה. אנו יודעים שיש פנים טובות, פנים מאירות, פנים שוחקות – הרבה סוגים של פנים. כאשר ה' אומר **אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל טוֹבִי עַל פְּנֵיךְ,** אני בא אליך עם כל הטוב שיש לי – ממילא אי אפשר לגלות פנים כאלה אפילו למשה רבנו. אבל כאשר מדובר על **כַּאֲשֶׁר**

על מה 'נדון' הפעם?

תהליך הדין של חגי תשרי, החל מראש השנה, יום הכיפורים, סוכות, ועד שמחת תורה

אחר כך עם ההתגלגלות של העולם – לא כל כך מסתדר. עכשיו כשבאים לדון, "מי יעמוד לפניך בדין". זה הדין של ראש השנה.

אז מה נשאר לנו? נשאר לנו רק שהוא יוכל לדון לפי מה שבא לו. אנחנו אומרים: תדון מה שאתה רוצה, אנחנו לא צד בעניין. מה שאנחנו יכולים להגיד זה שאנחנו בוכים שזה המצב, וזהו. לכן אנו תוקעים בשופר, מתביישים. כמו שכתוב שראשי תיבות של "בחצוצרות וקול שופר הריעו" הם בוש"ה. יש לנו בושה, כי הפער הוא מטורף. מה הקשר בכלל בין איך שה' היה רוצה לראות אותנו לבין איך שאנחנו באמת? אבל בכל זאת אנחנו רוצים שהוא ישפוט לפי איך שהוא שופט, "אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם, אכן כאדם תמותון וכאחד השרים תפולו. קומה אלהים שפטה הארץ".

מה יוצא? שה' חותם את הצדיקים לאלתר לחיים טובים, והכוונה שיש איזה חלק באדם שהוא צדיק והוא נחתם לחיים. החלק שצועק חזק בשופר, שאומר לקב"ה – תעשה מה שאתה מבין, רק לפי מה שאתה רוצה.

[מה הכוונה שאנחנו אומרים לה' שיעשה מה שהוא רוצה? זה לא שלא אכפת לי?], כן, לא אכפת לנו, אני מוחק את עצמי. בושה זה להגיד שלא אכפת לי. זה טוב ככה. בושה היינו שאני שולל את המציאות שלי. [זה לא ההסתכלות המקובלת] יכול להיות שלא מקובל מה שאני אומר... רבי אברהם המלאך כותב שעיקר הכוונה בשופר זו הבושה. גם כתוב באר"י שהעיקר זו אדמימות פני התוקע, שהוא נהיה אדום. זה שהאדם מסמיך – הכוונה שהוא מתבייש.

הייתה בקשה מיוחדת לטעום קצת מדברי האר"י על כוונות הושענא רבה.

השאלה ששאלו בעיקר היא האם הושענא רבה הוא יום של דין או יום של שמחה. אז כדי להסביר את זה, רציתי שנדבר קצת על הדין, איך נראה הדין. זו פרשנות מחודשת אולי, אבל מי שהגיע לפה יצטרך להסתדר עם זה...

יש דין בראש השנה, יש דין ביום הכיפורים ויש דין בהושענא רבה. יש שאלה אם יש דין בשמחת תורה – זו גם סוגיא מעניינת באר"י. נגיד קצת איך נראה הדין.

דין מחוייך

היום, הושענא רבה, הוא היום של דוד המלך, עליו כתוב שהוא "בדחנא דמלכא". בהושענא דוד המלך מכונה בכינוי מאוד יפה – "חייך", זה המקצוע. יש לו מקצוע לחייך. [אולי הכוונה שהוא מחייך אחרים?] מסתמא אחד מוליד את השני, לא? אם הוא מחייך בעצמו, אז הוא מחייך אחרים. אז הדין של הושענא רבה הוא דין מחוייך.

נסביר מה הכוונה שזה דין מחוייך:

הדין של ראש השנה

בראש השנה הקב"ה דן. מה הכוונה שהוא דן? הוא ברא את אדם הראשון, ועכשיו הוא רוצה לדון האם יש קשר בין מה שהוא תכנן לבין מה שיצא. באמת קצת קשה למצוא קשר בין מה שה' רצה לבין מה שיצא... איך שהוא ברא אותו, ומה שיצא בפועל

שישנם שני סוגי חטאים. יש שאני חוטא בשוגג, ויש עון ופשע במרד; אבל יש מקום שאני אפילו מסתכל על העוונות והפשעים שלי כחטא.

למה? כי לפעמים הסיבה לכך שאני עושה נגד ה' בכוונה, היא כי אני רואה את המציאות הקשה ואני מרגיש שאין ה', ואני רואה את הנציגים של ה' בעולם והם לא נראים לי איי איי איי, או שלא תיווכו לי אותם טוב. יש לי סיבות טובות שכל התפיסה שלי מי ה' משכיחה לי מי זה ה' באמת. ממילא אני מורד, וכועס, הכל בגלל שכחה אחת. זו 'חטאה'. זה שונה מחטא, זה משהו גדול כללי. זה להגיד שהעון ופשע הם תולדות של החטאה.

לכן מצד אחד זה הכי חמור, עון־פשע־חטאה (החטאה בסוף), כי היא זו שהולידה את הכל. אבל זה גם הכי קל, לכן יוצא עון ופשע וחטאה (חטאה מלשון שוגג). בעצם מה זה אומר? שהקב"ה מבין כביכול, "אמנם כן יצר סוכן בנו". לכן הוא לא דן את המציאות לפי הציפייה הראשונה, אלא לפי המציאות.

[יום הכיפורים דווקא מצטייר כיום שמיימי?] הכוונה שלקחו את היצר הרע שלך ובודדו אותו, ולכן אתה נהיה כאילו שמיימי. אבל זה לא שאתה לגמרי אלוקי. ניתן לכך דוגמא אצל אדמו"ר הזקן למשל, שאומר שיום כיפור מכפר על לא תעשה, אבל לא מצליח להשלים את העשה. דווקא בראש השנה, מסביר אדמו"ר הזקן, אפשר להשלים את העשה. בשביל עצם התשובה על עשה – לא צריך שום דבר, אבל להשלים את החיסרון – זה בראש השנה. יום כיפור הוא רק כדי להשלים את הלא תעשה, זה יותר קל.

הדין של סוכות

מהו הדין של סוכות? הכל עד עכשיו היה הקדמות כדי להגיע לדין של סוכות, של הושענא רבה. כמו

[אין צד של ניסיון להמתיק את הדין בראש השנה?] בכייה, בשופר. [אין שום השתדלות להמתיק את הדין בראש השנה? לא אכפת לנו?] אכפת לנו, אנחנו רוצים להתבייש. [לא הבנתי למה לא לעשות המתקה?] למה זה לא המתקה? [אני לא אומר שהתנועה שאתה אומר בעייתית, אבל איך זה קשור לראש השנה? לתפילות של ראש השנה?] כל התפילות של ראש השנה הם ליווי לשופר. הם נועדו כדי לעשות שהשופר של ראש השנה יוכל להיות גם מחובר לתפילות של כל השנה. שכל התפילות של כל השנה יהיו כעין תקיעת שופר. ככה כתוב, אפילו בתניא זה רמז. בתניא הוא כותב שמקבצים את כל התפילות של השנה לתפילה אחת. מאיפה הוא לקח את זה? תקיעת שופר זה הקיבוץ של התקיעות של כל השנה.

ה' רצה משהו, והמציאות היא אחרת לגמרי. אני עומד מול הפער ולא מנסה לטשטש אותו, ולא מנסה לדלדל אותו, אלא לעמוד מולו ממש. בדיוק מול הפער הזה אני רוצה לעמוד. זו הבושה, וזה התקיעת שופר. מבחינת הדין זה להגיד שה' דן לפי מה שהוא רצה.

הדין ביום כיפור

טוב, אבל "מי יעמוד"? לשם כך יש יום כיפור, שה' לא דן לפי מה שהוא רצה, אלא לפי המציאות. כי ביום הזה יכפר עליכם. כלומר, הוא מבין שבמציאות יש הרבה קשיים וחולשות, וצריך להתחשב. העולם הוא לא רק אלקות, יש גם יצר הרע, בפרט אחרי שאדם הראשון חטא. יש ערוב בין טוב לרע, אתה אפילו לא יודע מה טוב ומה רע.

הרב דיבר בהתוועדות על המושג 'חטאה', שלמרות שהיה אמור להיות כתוב חטא־עון־פשע, אנו אומרים עון־פשע־חטא ביג מידות הרחמים. גם ביג מידות של מיכה זה ככה, שקודם עון ופשע ואחרי זה חטא. הסיבה לכך היא, שאנו רוצים להגיד

שעשינו עד עכשיו, הסתכלנו מצד הקב"ה, איך שה' ראה את אדם הראשון בצורה אידיאלית (ראש השנה), ואיך שהוא רואה אותו כשהוא חוטא, שהוא בוחר לראות אותו נקי וזך על אף חטאיו (יום הכיפורים).

אז איך ה' רוצה לראות את האדם בסוכות? זה כמו, נניח, שיש לי ציפיה מהבן שלי, ואני דן אותו (הרבה פעמים כשאני מצפה מהבן שלי זה יצר הרע, לכן צריך להוציא את היצר הרע מהמשוואה). אחרי שאני רואה שזה לא עובד אז אני מתחשב בקושי שלו (גם פה יכול להיות יצר הרע – שאני מתחשב בקושי שלי, אז גם את זה צריך להוציא כדי להבין את המשל). אחרי כל הדין, בסוף אני רוצה שהוא יהיה מרוצה ממה שדנתי אותו. הקב"ה דן אותנו, הוא סולח, הוא מטהר, כי ביום הזה יכפר עליכם. עכשיו הוא רוצה שגם נהיה מרוצים מהתוצאה, הוא רוצה לראות אותנו שמחים.

להוריד ציפיות

בשביל זה הוא צריך להקל עוד יותר, כדי שנהיה מרוצים. ביום כיפור ה' אומר שהכל שגגה, ואני מרגיש שאיפה שאני באמת מזהה שבפנים אני רוצה אחרת, והכל זה רק איזה מין שגגה, שם אני מזוהה עם הדין של יום כיפור. אבל איפה שאין לי כח להיות כל כך פנימי, לזהות את הפנימיות שלי. הרי לשם כך צריך לצום הרבה שעות, להתפלל הרבה תפילות, להרגיש פנימי זה קשה. לשבות ממלאכה ומאכילה, להיות זך. ורק אז אני יכול להרגיש שאני פנימי. אבל זה יותר מדאי בשבילי, להרגיש שבפנימיות אני באמת באמת רוצה להיות מלאכי או שמיימי. אי אפשר לעמוד בזה, זה קשה. זה יותר מדאי.

מה אנו אומרים לקב"ה? אתה רוצה שנצום כל השנה? נתפלל חמש תפילות? אי אפשר ככה! צריך להוריד קצת את הרף.... אז הקב"ה אומר: בואו נגיע

למשהו שנהיה שנינו מרוצים ממנו. נתפשר, נגיע לאיזה החלטה מקובלת על כל הצדדים. זה נקרא "אני והו' הושיעה נא". נסתדר ביחד על איזה משהו, ששנינו נוכל לחיות אותו ולהישאר חברים, למרות הפער בין מה שרציתי למה שיצא. למרות כל זה – אני רוצה שנישאר חברים. אז נקטין את העסק קצת, עצם זה שאנחנו רוצים להיות שמחים ביחד – זה גם משהו יפה מאוד. אנחנו רוצים להיות ביחד, באווירה טובה.

[זה חברות? שמנמיכים את הציפיות?] אני אסביר לך מה הבעיה: אם אני למשל מצפה ממך איזה רמת היענות והרדיות ואתה לא מספק אותה – אז באמת החברות נפגעת. וגם אם אני אוותר – זה לא יהיה באמת חברות... אבל כשה' רוצה לשמוח איתנו הוא נכנס לזה ככה חזק. [תכל'ס הוא היה מעדיף יותר!] תכל'ס נראה לי שלא כדאי שאתה תהיה הקב"ה... אתה קשוח מדאי.

מידות הרחמים מאפשרות את החטא

נגיד את זה עכשיו בצורה אחרת: הקב"ה ברא את האדם, והוא מצפה שהוא יהיה אלקי. אחרי זה הוא לא אלקי, ואז ה' מגלה לנו – אתה יודע למה אתם לא אלקיים? בגלל שיש לי את יג מידות הרחמים. מה זה יג מידות הרחמים? שאפילו אם תחטאו אני אוהב אתכם. זה גילוי מאוד גדול של אהבה. אז עכשיו אנו שואלים: אז למה חטאנו? והתשובה היא באמת מאוד מעניינת: אולי זה בגלל שה' כל כך אהב אותנו, ואמר שאפילו אם נחטא הוא יאהב אותנו – לכן חטאנו. אם הוא לא היה ארך אפיים לא היינו מגיעים למצב הזה. אז אפשר להסתכל גם מהכיוון הזה.

[אבל לפני שחטאו הוא לא גילה את היג מידות?] אבל בפועל הוא היה ארך אפים. כתוב "עשרה

“חותך חיים לכל חי”. כל החיים אצלו, והוא צריך לחתוך חלק מהחיים כדי שתהיה לנו חתיכה. אם הוא ייתן לנו את כל העוגה אנחנו נהיה בלועים בתוכו, לא נהיה, נתבטל. אז צריך לחתוך משהו.

הוא אומר: על מה אנחנו מתפשרים עכשיו? אנחנו רוצים שיהיה גשם, שיהיה מה לאכול. “בחג נידונין על המים”. בסוף כשצריכים להתפשר על משהו, שואלים – על מה מתפשרים?

עניין מסירת הפתקים

נראה איך זה כתוב בכוונות. תראו שאפשר לתלות את מה שאני אומר באר”י. “ואמנם עיקר הדין שנידון העולם עתה הוא להמסר הפתקין שנחתמו בנעילת יוה”כ” (דרוש ו). מהם הפתקים האלה? מתי כתבו אותם? הוא כותב שהם נכתבו ונחתמו כבר. מתי הם נכתבו? בראש השנה. ומתי הם נחתמו? ביום הכיפורים.

כבר רואים פה דבר מעניין, לא כמו שאנו רגילים: אם הם נכתבו בר”ה ונחתמו ביום הכיפורים, אז מה נחתם ביום הכיפורים? בדיוק מה שנכתב בראש השנה. אז מה הרווחנו בכך שהיה יום כיפור?

יש דבר כזה כתיבה, ויש דבר כזה חתימה. זה משהו בנפש, זה ‘דין’. החתימה מעצבת את הכתיבה באיזו צורה. מה שה’ כתב אותך בראש השנה, הכוונה איך ה’ מספר אותך. בגמרא כתוב שמי שנכתב זה רק הצדיקים, הרשעים בכלל לא נכתבים, הם לא חלק מהספר¹.

יש מה שאתה נכתב, ואין יותר מזה. אחרי זה יש שמה שנכתב, הקב”ה הולך עליו חזק – זה הכוונה

דורות מאדם ועד נח, להודיע כמה ארך אפים לפניו”. כיון שה’ היה ברחמים, הוא איפשר את זה. כמו שכאשר הורים מאוד אוהבים את הילד, הם מאפשרים לילד לעשות שטויות, הם מגלים את האהבה ככה.

אז למה ההורים עשו עשו את זה? כדי שהוא יחטא? להיפך, כדי שהוא לא יחטא. כאשר מגלים את יג מידות הרחמים הכוונה שמגלים לך שאוהבים אותך ואל תחטא. כשהקב”ה אומר שיש לו י”ג מידות הרחמים הוא לא אומר שעכשיו המצאתי אותם, אלא הוא אומר שעכשיו אני מגלה אותם. כשהמצאתי אותם נוצרה האפשרות לחטא, אך כעת שאני מגלה אותם סיבה שלא לחטוא.

אפשר להגיד שכעת ה’ רוצה להגיד שהוא אוהב עוד יותר, גילוי יותר גדול של אהבה. שהוא אומר – אני רוצה להיות איתכם ביחד ממש. כמו שאתם, ביחד איתכם, שמה אני רוצה להיות. אני לא רוצה להיות איתכם כמו רחמן. זה לא נעים שמישהו מתנשא מעליך, המלך המשפט, המלך הקדוש. הוא מתנשא מעליך והוא מתחשב בך, הוא מרחם עליך. זה נעים ככה? אתה אוהב ככה להיות עם אנשים?

ה’ כל כך אוהב אותנו, כל כך רוצה אותנו, הוא רוצה להיות איתנו ביחד בקירוב. להיות איתנו בקירוב ממש הכוונה שהוא רוצה להיות שמח איתנו כמו שאנחנו, יחד איתנו. הדבר הזה הוא המרכז של ההושענות, שהקב”ה איתנו ממש.

חותך חיים

[במה זה דין?] הו, טוב שמישהו זוכר... בסוף הוא שואל אותנו: במה תהיו מרוצים? צריך לחתוך,

¹ לחיים, רשעים גמורין - נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה, בינוניים - תלויין ועומדין מראש השנה ועד יום הכפורים. זכו - נכתבין לחיים, לא זכו - נכתבין למיתה. אמר רבי אבין: מאי קרא - ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו, ימחו מספר - זה ספרן של

¹ בגמרא ראש השנה טז: “אמר רבי כרוספדאי אמר רבי יוחנן: שלשה ספרים נפתחין בראש השנה, אחד של רשעים גמורין, ואחד של צדיקים גמורין, ואחד של בינוניים. צדיקים גמורין - נכתבין ונחתמין לאלתר

אבל זה עמדת פתיחה. אפשר להגיד שזה הפשט באר"י.

“אבל אעפ”י שנמסרו הפתקי בידם לא ניתן להם רשות לפעול המשפט והעונש הכתוב באותם הפתקי עד יום ח’ עצרת”. בהושענא רבה הוא מסר לשליחים את הפתקים, אבל הוא משאיר את השליחים פה ואומר להם - חכו, עוד לא נגמר העסק. נתתי את זה, אבל תישארו פה. **“כדי לתת עוד זמן אל החוטאי שישוכו בתשובה ביום ההוא של הו”ר יום אחרון של הלולב והסוכה, ואם ישוכו יחזרו לקחת הפתקים מידם ואם לאו אין עוד תקנה בתשובה מאז ואילן”.**

הדין בשמיני עצרת

עכשיו אני רק רוצה להגיד מה יוצא, שבשמיני עצרת הדין עוד יותר יורד אלינו. אז צריך להבין מה קורה בשמיני עצרת, נדבר גם על זה.

יש מה שנכתב בראש השנה, ויש מה שזה נחתם ביום הכיפורים, שה’ עוד יותר הולך עלינו חזק, עוד יותר יורד לתוך המציאות שלנו. ואחר כך עוד יותר יורד אלינו, “כדבר איש אל רעהו”, ואנו יחד באותה סירה, באותה סוכה, ואנו צריכים להסתדר ביחד. ואם אנחנו שמחים ושבים בתשובה, ואנחנו מאוד רוצים להיות ביחד, זה נקרא לשוב בתשובה בהושענא רבה – שאנחנו מאוד רוצים להיות יחד עם הקב”ה. אנחנו מאוד שמחים שהוא רוצה להיות איתנו, ואנחנו מאוד שמחים להיות איתו. וככל שאני שמח להיות איתו – זה מה שיהיה בפתק של השליח.

אעפ”י שבגמרא כתוב שיש ספר של רשעים, מ”מ המקורות של זה בפסוקים הוא מכך שהם פשוט לא נכתבים “ימחו מספר”, “מחני נא”, הם לא חלק מהסיפור של ה’. והארכנו על כך במ”א.

שזה נחתם. נחתם הכוונה שזה לא נשאר בשמים, אלא זה עוד יותר יורד למטה. יש איך שזה ירד מהשמים להיות כתוב, ויש איך שזה נחתם.

מי שקורא את האר”י בממד של זמן’ – לא יכול להבין אותו. מי שקורא בממד של נפש’ – יכול להבין אותו. אחרת, המשפטים לא מסתדרים אחד עם השני. סתם כלל נחמד כדי להבין.

אז מה שה’ כתב הכוונה שזה יורד ממשוה אלוקי ללהיות משוה שכתוב, קצת יותר למטה. אחרי זה ה’ הולך על זה עוד יותר חזק, זה הכוונה שזה נחתם – זה התגשם יותר. אחרי זה, בהושענא רבה, זה לא רק נחתם אלא כבר נמסר – זה כבר לא אצל הקב”ה אלא נמסר. **“ואמנם עיקר הדין שנידון העולם עתה הוא להמסר הפתקין שנחתמו בנעילת יוה”כ אותם שלא חזרו בתשובה כל הימים שבינתיים שמן יוה”כ עד יום הו”ר ונמסרין ביד השלוחים”**, זהו, זה כבר נמסר, **“לפעול הדין והמשפט למי שנתחייב”.**

מה זה הדבר הזה, שיש לי זמן שה’ כתב וחתם, והוא כביכול מחזיק את הפתק לפני שהוא נותן לשלוחים. בעצם, ה’ כתב וחתם, והוא השאיר את זה אצלו.

הקב”ה כתב את הפתק, ולמרות שהוא כותב את הפתק הוא משאיר אותו בידיים שלו. זה בעצם בלשון של היום כמו שעושים טיוטה על דעת שהיא תעבור שינויים. יש פה פתיחה למשא ומתן. זה נקרא נעילה של יום כיפור, זה הפשט של מה שקורה פה. זו טיוטה שהיא פתיחה למשא ומתן בינינו ובין הקב”ה איך הוא ידון אותנו. עכשיו, זה לא כזה פשוט, כשמישהו מגיע למשא ומתן כאשר יש פתיחה – מאוד משמעותי מהי עמדת הפתיחה.

רשעים גמורין, חיים - זה ספרן של צדיקים, ועם צדיקים אל יכתבו - זה ספרן של בינוניים. רב נחמן בר יצחק אמר מהכא: ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת, מחני נא - זה ספרן של רשעים, מספרך - זה ספרן של צדיקים, אשר כתבת - זה ספרן של בינוניים”.

עכשיו אני רוצה להשלים את זה לשמיני עצרת, כדי שיהיו לכם עוד יותר קושיות... נעשה לחיים, כי עכשיו הולכים להגיד משהו יותר מחדש...

מה המשל של אדמו"ר הזקן לשמיני עצרת? נחזור שוב על סדרת המשלים של אדמו"ר הזקן: באלול המלך נמצא בשדה, ואנחנו העם, ובאלול אנו נמצאים בתודעה כזו שכאשר המלך יכנס לארמון אנחנו נישאר בחוץ; בראש השנה אנו תוקעים בשופר ואנו הופכים להיות הבנים שנכנסים עם המלך לארמון. אבל המלך עסוק בענייניו, והוא לא מסתכל עלינו. כמו שמישהו מזמין חבר לבית וכשהוא מגיע לבית הוא עסוק בענייניו ולא מתייחס אליו. זה לא פשוט...; ביום הכיפורים זה פנים בפנים; בסוכות הוא מקרב אותנו, מחבק אותנו, אנחנו בתוכו – ה' מתייחס אלינו כמו בנים. אבל בשמחת תורה אדמו"ר הזקן קורא לנו חברים. ה', שהוא המלך, מחליט לתת את הכתר שלו לבן שלו, שזה אנחנו².

אז אם אני הולך על 'דין', מה קורה בשמחת תורה? בראש השנה אני אומר לה' שידון לפי איך שהוא רוצה, לפי הציפיות שלו, זה הכוונה שהוא כותב; כשהוא חותם הכוונה שהוא מתחשב במציאות שלנו; כשהוא מוסר את הפתקים זה אחרי שהוא מסתדר איתנו, על מה מתפשרים. לבסוף כשהוא מוסר את הפתקים, הכוונה – תכתבו מה שאתם רוצים... הוא מוריד את הכובע, מוריד את הכתר (כמבואר בדרושים של אדה"ז), ואומר תכתבו מה שאתם רוצים. וזה שמיני עצרת. לכן זה סיום הדין, זה יורד למטה לגמרי. זה נקרא שנחתם הדין לגמרי, שאנחנו מחליטים מה יהיה.

כלומר שאם אני מסתכל איך הדין יורד מלמעלה, אז יש איך שה' כותב את הדין, הכי איך שהוא רוצה.

יש איך שהוא חותם, כלומר שהוא חושב מה אפשרי במציאות שלנו. ויש שהוא מוסר את הפתקים, שזה כל הימים של סוכות והושענא רבה בעיקר, שהוא אומר שאנחנו צריכים שזה יהיה בהסכמה שלנו ביחד – מה יהיה כתוב. ובסוף הוא מוסר את ההחלטה לנו, וככה זה נגמר. זה הדין. וזהו, זה מה שיש.

לחיים לחיים, שנכתוב דברים טובים, נחתום דברים טובים, ובסוף שנהיה מלכים טובים.

[אם אנחנו מחליטים, אז מה נעשה עד עכשיו? למה כל כך עבדנו שיכתוב משהו מסוים?] אם מראש הקב"ה היה אומר לנו: 'תעשו מה שאתם רוצים, ותחתמו' – לא היינו יודעים מה הוא בכלל מצפה מאיתנו, ולא היינו יודעים בכלל איך הוא רוצה אותנו נקיים, איך הוא מתחשב במציאות שלנו, ואיך הוא רוצה להיות יחד איתנו. אם מיד היינו אומרים מה אנחנו רוצים, מה שהיינו כותבים היה על הפנים לגמרי. אבל אם אנו רואים מה הוא כותב – זה בסדר... אנחנו קודם כל מבררים: מה אתה כותב? מה אתה חותם? מה אתה מוסר? ואז בסוף מה שנכתוב יהיה אולי משהו סביר.

[מה העבודה שלנו בכל זה?] "עצרת תהיה לכם", כלומר תעצרו, אני רוצה להיות איתכם. זה עצרת תהיה לכם. הכוונה שאני יהיה אחד איתכם.

שמיני עצרת בחוץ לארץ נחלק לשני ימים: שיש מה שה' אומר לנו "עצרת תהיה לכם", ויש שאנחנו מחליטים בפועל "עצרת תהיה לכם" שזה שמחת תורה. מחליטים לקחת את הקב"ה, כמו המשל המפורסם עם רבי שמעון שהאישה רוצה לקחת את בעלה איתה (בשיר השירים רבה עה"פ "נגילה

² ראה קצת יותר בהרחבה בעלון זה במאמר על דרוש ג' בשער הכוונות.

ונשמחה בכך). אנחנו רוצים להגיד שאנחנו אחד איתו, שאנחנו ה', שאנחנו המלך.

[איפה זה בא לידי ביטוי בשמחת תורה?] שאנחנו מביאים את הקב"ה אלינו. זה נקרא להיות אחד איתו.

הקשר עם ה' יותר מלחיץ מענייני העולם הזה

[בד"כ לא מסבירים ככה, אני שמעתי בדרך שיעור של 'מוסר' שאומר שכבר ה' שולח לרופאים את המחלות של הבן אדם...] ההבדל בין מה שאני אומר למה שהוא אומר הוא לא ברמת הלחץ, אלא ממה אתה נלחץ. אם זה משנה לך ברמת הלחץ, אז זה לא נכון. הפוך, רמת הלחץ ממה שאני אומר צריכה להיות יותר גדולה, אם מבינים את המשמעות של מה שמדברים פה.

[בסוף יש קשר עם ה', ויש רופא, מחלות – זה יותר מפחית...] מה אתה אומר? נגיד זאת בצורה פשוטה: אני רוצה להגיד את זה חריף, כדי שגם אתה תילחץ ותודעו, לא רק מהשיעור ששמעת. מה באמת מלחיץ אותי? אם אני יכנס לחדר ניתוח והכל יהיה רק מה שהרופא יחליט – זה מאוד מלחיץ אותי. אבל אם יש לי קשר עם הקב"ה או אין לי קשר עם הקב"ה – לא משנה. מה באמת מלחיץ אותי בחיים? אם אני יהודי או גוי או עובד עבודה זרה או מישהו שחי בזבל של כל העולם, או שאני יושב ולומד תורה – זה לא כל כך נפקא מינה. אבל

אם אני ימות השנה, או עוד חמישים שנה, זה מה שמלחיץ אותי.

[אני פשוט חושב שעם הקב"ה אני אסתדר גם אחרי הושענא רבה. כמו שרבי יוסי אומר אדם נידון בכל יום³] כבר תוספות שם מקשים שברור שגם לפי רבנן יש מה להתפלל כל יום, ואני חושב שלפי האר"י התירוץ הוא אחר ממה שהם מתרצים⁴. בחסידות אדמו"ר האמצעי מתרץ אחרת לפי האר"י. מה התירוץ? שמה שברור שאפשר לשנות את הדין ע"י התפלה, אלא הגמרא שם דיברה על תפלה על חולים כמו שרגילים להתפלל על חולים, שמתפללים כאילו עכשיו זה הדין שלהם. השאלה שם היא כזו: אתה רואה שהאדם חולה, מה אתה חושב? שעכשיו הקב"ה דן אותו? או שאתה חושב שדנו אותו לפני כן? רבי יוסי אומר שכשאני רואה אותו חולה אני מבין שעכשיו הדין. אני רואה סתם בן אדם הולך ברחוב, אני אומר שמה דנים אותו עכשיו? אם הוא יפספס את האוטובוס או לא. ואם אני רואה אדם חולה, רבי יוסי אומר שדנים עליו אם הוא יחיה או ימות. ככה אנחנו מתפללים על החולים היום, כששולחים סמס שמישהו חולה אנו חושבים שעכשיו בבית דין של מעלה דנים אותו.

להגיד שלא אכפת לי שיהיה לי קשר עם הקב"ה? אין דבר כזה. זה מאוד מלחיץ. אני ייתן לך דוגמא מאוד פשוטה: מחינוך. בן אדם ביחס לילדים שלו, כל התקווה שלו זה שהוא חושב האם הם יהיו קשורים לאידישקייט או לא. זה נורא מלחיץ אותו, כי זה החיים שלו...

⁴ הם תרצו שם כך "ואומר ר"ת דשלא יחלה ודאי לא מצלינן אלא לר' יוסי אבל שיתרפא מצלינן אליבא דכולי עלמא... ועוד י"ל תפלה דרביים שאני דגור דינם נקרע...".

³ בברייתא בגמרא ראש השנה טז. "הכל נידונים בראש השנה... רבי יוסי אומר: אדם נידון בכל יום". ובגמרא שם "אמר רב יוסף: כמאן מצלינן האידינא אקצירי ואמריעי? [רש"י: קצירי - חולים, מריעי - תלמידי חכמים שהן תשושי כח] כמאן - כרבי יוסי. ואיבעית אימא: לעולם כרבנן, וכדרבי יצחק. דאמר רבי יצחק: יפה צעקה לאדם, בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין".

תהליך חגי תשרי על פי האר"י

את סוכות. אבל כשאתה מגיע לסוכות יש לך את שלושתם. לכן מובן שכאן המקום לדבר על הסדר של הכל.

תיאור התהליך באר"י ובאדמו"ר הזקן

ודע כי להיות כי ביום ר"ה נברא העולם לכן חוזר להיות ביום ר"ה שבכל שנה ושנה כענין מה שהיה ביום ר"ה שבו נברא העולם, והוא כי חוזרין ז"ן לעמוד אב"א וצריכי' נסירה וחזרת פב"פ וחיבוק ונישוק וזווג וזה נמשך מר"ה עד ח' עצרת.

יש לנו תהליך שלם: נסירה בראש השנה, חזרת פנים בפנים ביום הכיפורים, חיבוק בסוכות, נישוק בהושענא רבה, ויחוד בשמחת תורה. איך זה באדמו"ר הזקן? גם משהו יפה: אצל אדמו"ר הזקן המשלים הם אחרים, כידוע שבחסידות המשלים הם לא מאיש ואישה (איך שאנחנו כותבים זה מחוץ לחוק... למרות שיש סיבה למה אנו עושים את זה), המשל של אדמו"ר הזקן הוא של מלך⁵. דיברנו על זה הרבה פעמים אז נסביר עכשיו בקצרה:

העניין של השכל, שאצלו הכל זה שכל), בשביל להבין מה זה מלך ומה זה הכתר שלו וכו' צריך שכל, לא כמו במשל של איש ואשה, שבשביל תאוות לא צריך כ"כ שכל. בחסידות כתוב מפורש שבכוונה לא מביאים משלים כאלו, עד כדי כך חריף שר' אייזיק אמר שאם שלמה המלך היה יודע מה זה קשר של רבי וחסידי הוא

מדברים הרבה על ראש השנה, יום כיפור, סוכות, שמחת תורה. לראות את מקור הדברים באר"י זה משהו אחר, תיאור מאוד יפה. כדאי לקרוא, אז נלמד את דרוש ג' של סוכות:

המקום העיקרי לדבר על התהליך של הודש תשרי

בענין הימים שבין יוה"כ לסוכות וגם כל ח' ימי החג בסדר נכון ובו נבאר בארוכה מתחילת יום ר"ה וי"כ.

כשלומים את האר"י באופן פשוט הרבה פעמים נראה שאין קשר בין דרוש לדרוש והסדר ביניהם לא חשוב, אבל כשמעיינים טוב רואים שבאמת הסדר של הדרושים הוא מאוד משמעותי (אע"פ שלא האר"י בעצמו סידר את זה), אם שמים לב לסדר אפשר לראות כל מיני דברים מאוד מעניינים וגם זה יכול הרבה פעמים לתרץ כל מיני קושיות.

כאן הוא אומר שהוא הולך להסביר את הסדר של הימים, למרות שהוא כבר הסביר לפני כן, וגם לפני כן כשהוא מסביר הוא מפנה לכאן, זאת אומרת שכאן המקום העיקרי לדבר על הסדר. אבל באמת זה הגיוני, כי כאשר אתה מגיע לראש השנה אז יש לך בינתיים רק את ראש השנה, וכשאתה מגיע ליום כיפור אז יש לך גם את יום כיפור, אך עדיין אין לך

⁵ מה שהאר"י מדבר על משל של איש ואשה זה כמו בשיר השירים, מה שאדה"ז מתרגם את זה למשל של מלך זה כמו בחז"ל. זה אומנות מיוחדת של אדה"ז להפוך את כל המשלים ממשל גשמי למשל שכלי (קשור למה שדיברנו לפני השיעור על בעל ההילולא, ר' אברהם המלאך, שנראה שאדה"ז למד ממנו את כל

במלכות שלו, בשעשועים שלו בינו לבין עצמו, והוא לא מסב פניו אל הבן שלו. אנו נכנסים איתו, אבל בסיטואציה הפשוטה זו סיטואציה לא נעימה. כי הוא נותן לנו להיכנס, אבל אנחנו מרגישים מוזר. הוא עוסק בענייניו ואנחנו כאילו לא קשורים אליו, הוא מתעלם מאיתנו לחלוטין, אנחנו מרגישים – "מה אנו עושים פה?" קשה להיות במקום כזה, כמו אם מישהו מזמין אותך אליו הביתה במאור פנים ממש, וכשאתה נכנס הביתה אתה לא קיים מבחינתו זה קצת פאדיחה (בלשון הכי פשוטה...) – זה המשל של אדמו"ר הזקן לנסירה, הוא למעלה בשעשועים עצמיים, לנו אין חוש בשעשועים שלו לכן יוצא שהוא בנסירה מאיתנו. והתקיעת שופר זה הרצון שלנו לעורר אותו: "תתעורר", כמו שאומרים. אנחנו תוקעים בשופר, והוא אומר: "אה, כן כן, בסדר אני זוכר שאתה קיים". אבל העסק לא לגמרי פנים בפנים. זה נקרא יום הזיכרון.⁷

עשרת ימי תשובה, יום הכיפורים וסוכות

בעשרת ימי תשובה הנסירה ממשיכה למרות שכבר יש איזה התעוררות לקשר, עדיין ממשיך הנתק בכיכול. ולזה חז"ל קוראים "קראוהו בהיותו קרוב", שזה מאוד תמוה לכאורה. כל השנה לא כתוב שיש נסירה, יחסית (יש גם בכל יום), הנסירה

על הכתרה? שהמלך הוא סתם אדם פשוט, ועל ידי זה שאנחנו ממליכים אותו אז הוא נהיה בעל ערך. אך לחשוב ככה כלפי הקב"ה זה מוזר, לכן מציינים את זה הפוך, שהוא בעצם משתעשע עם עצמו לגמרי ולחשוב שהוא יפוך להיות מלך זה להוריד אותו, לא להעלות, להמליך אותו זה הכוונה לעורר לו תענוג למלך, זה לא לעשות כאילו שהוא יהיה יותר גדול ממה שהוא. (אמנם כשהקב"ה אמר לנו להכתיר אותו הוא כאילו שם אותנו מעליו, כמו שהארכנו בביאור דברי הגמרא בראש השנה "רחמנא אמר תקעו", שזה כמו שהרבי יבוא ויגיד לך למנות אותו להיות רבי, אז אתה תהיה נבחר ותרגיש שזה לא שייך).

באלול זה מלך בשדה, ובאר"י זה קשור למה שדיברנו פעם שעברה (בשיעור על ד"ה "מי א-ל כמוך" בליקו"ת), שזה קשור ליחוד מאוד חשוב בשער רוח הקודש, היחוד שמייחדים לפני ראש חודש אלול, יחוד י"ז. זה לא מוזכר כאן אז לא ניכנס לזה עכשיו.

אחרי זה בראש השנה המלך נכנס לארמון. כאשר המלך נכנס לארמון זה חידוש גדול שאנחנו נכנסים גם לארמון. כי לפי המשל של חודש אלול, אנחנו נמצאים בשדה ועכשיו זו הזדמנות כי עוד מעט המלך יכנס לארמון ורק יחיד סגולה יוכלו להיכנס איתו. אז באלול אנחנו לא שייכים לארמון, אנו שייכים לעם שמחוץ לארמון. מגיע ראש השנה, אנו נכנסים לארמון יחד עם המלך, כי פתאום אנחנו לא חלק מהעם סתם, אלא אנחנו הבנים של המלך. שזה חידוש מאוד גדול, כי אם אנחנו הבנים שלו אז הוא בכלל לא המלך שלנו לכאורה, שהרי הוא מסביר שלא יכול להיות מלך על בנים, "אין מלך בלא עם". לכן מאוד חשוב לשים לב שמה שהיה באלול עדיין ממשיך, אנו גם עם וגם בנים, בזכות המצוה של התקיעת שופר אנחנו נהיים הבנים שלו.⁶

אחרי שאנחנו נכנסים לארמון יש דבר מיוחד במשל שאדמו"ר הזקן מביא בראש השנה: שהמלך עוסק

היה מביא משל של רבי וחסיד (במכתב שנרפס בספר חנה אריאל). אבל אחרי כל זה בסופו של דבר ביום השישי של בריאת העולם הקב"ה לא ברא רבי וחסיד אלא איש ואישה, ולא מצאנו שר' אייזיק אמר שאם הקב"ה היה לומד חסידות הוא היה בורא רבי וחסיד...⁶ צריך לזכור שעדיין אלול זה הקדמה חשובה לתהליך (בשיעור הקודם דיברנו על כך שמבחינת הכוונות, הכוונות הכי גדולות שיש הם קשורות אלול, אח"כ זה רק יורד), אם תעשה את כל החגים בלי אלול אז מתפספס כאן משהו מאוד חשוב, שזו המשמעות של זה שהוא מלך ואנחנו העבדים שלו.

⁷ [שאלה: איפה נכנס ההכתרה, שאנחנו מכתירים אותו למלך בכל בספור הזה?] בד"כ אין אתה מסתכל

אז הבן שלו הוא מי שממשיך אותו בתוך המציאות. הוא יורש אותו, תופס את מקומו. כמו שכתוב בוורה על היחס בין אברהם ושרה שהוא כמו היחס בין נשמה לגוף.

מה שהמלך נותן את הכתר זה מקביל למה שהאר"י מדבר על הייחוד. אמנם אישה לא יורשת את בעלה, אבל במובן שהבן של המלך מגיע מהאישה של המלך, מהמלכה, זה ביטוי לכך שהמלך מעביר את המלוכה שלו הלאה.

[זה אולי משל טוב ללידה, אך איך זה קשור למשל של הייחוד שמבואר באר"י?] אתה מסתכל על הילד שנולד כאילו זה עוד מישוהו, אני מסתכל על הילד שנולד כאילו הוא עדיין מבחינת האמא חלק מהייחוד שלו. כאילו ברגע שהיא קלטה את השפע מהאישה אז היא בעצם כאילו עכשיו אומרת היורש הוא אני, הוא בתוכי, כאילו זה עכשיו נמצא אצלה, זה אשכ"כ הוא יגדל וכו' זה הכל בתוכה. גם מצידו, בייחוד הוא נתן לה את עצמו, כך גם במשל של אדה"ז הכתר זה כאילו כל המציאות של המלך, שהרי בלי כתר הוא נעלם לגמרי בתוך עצמו ולכן הכתר זה הכי עצמי לו. כלומר האשה והילד שיוולד לה אשכ"כ במשל של האר"י הם מקבילים לבן של המלך במשל של אדה"ז.

למה צריך תהליך?

אפשר לשאול: אם המלך אוהב את הבן שלו – שיתן לנו מיד את הכתר וזהו, למה הוא עושה זאת עם כל כך הרבה הקדמות?⁸ לא רק אני שואל את השאלה הזו, גם האר"י, זה מה שכותב פה: "וטעם אריכות זמן זה יתבאר לקמן".

גדולה, איך שהוא נכנס הוא לקח את הכובע וזרק לעזרת נשים ונפל בדיוק איפה שהיו הנשים. כך אם המלך מתלהב, שישר יזרוק על הבן שלו – מה הוא מחכה...?

הכללית היא עד ערב יום הכיפורים. ולזה חז"ל קוראים בהיותו קרוב. אדמו"ר הזקן מסביר על כך שהוא קרוב מאוד מאוד אבל עם הפנים הפוך. הוא אומר זאת – נגיד בצורה מצחיקה – כדי לתרץ את הנגלה עם האר"י. הוא קרוב מאוד, אבל עם הפנים הפוכות. כלומר שמאוד נוכח הפער העצום שיש. עכשיו אתם לגמרי רואים את הפער. הפער הוא לגמרי, "קראוהו בהיותו קרוב"⁸.

ביום הכיפורים ובסוכות זה מאוד דומה למשל של האר"י. ביה"כ באר"י מדובר על החזרת פנים בפנים של איש ואשה, ובאדה"ז מדבר על כך שהמלך מסב את פניו אל הבן שלו. בסוכות, באר"י מדובר על חיבוק (כך האר"י מסביר את "שתיים כהלכתן ושלישית אפי' טפח"), וגם באדה"ז מדבר על כך שהמלך מחבק את הבן שלו. בהושענא רבה, האר"י מדבר על נישוק, על זה אני לא מכיר משל מיוחד באדה"ז.

שמיני עצרת

אחר כך המשל הוא יחוד, זיווג בין זכר לנקבה, ואצל אדמו"ר הזקן באופן מאוד מפתיע המשל הוא שהמלך נותן את הכתר שלו לבן שלו. צריך להבין את ההקבלה פה:

כאשר המלך נותן את הכתר שלו לבן שלו, אז עכשיו בעצם כל מה שהבן עושה המלך חתום על זה לגמרי לגמרי לגמרי. עכשיו הוא הופך להיות המלך! זה הפך להיות כמו הלשון של הפסוק "זאת הפעם עצם מעצמי" (יותר מאשר היחס בין פרעה ליוסף, או בין אחשוורוש למרדכי ואסתר שהם היו רק המשנה למלך), כאשר המלך נותן את הכתר שלו לבן שלו,

⁸ עיין על כך אריכות במאמר "להתעלות או לרדת למטה".

⁹ בחתונה שלי הרב עדין שטיינליץ נכנס, היה לו קרבה מאוד גדולה לאבא שלי, הוא נכנס לאולם בהתלהבות

נקרא פנים בפנים (ניתן דוגמא: אדם רוצה לתת מתנה לילד בן חמש, אז הוא השיג לו מקום להיות שר בממשלה. זה חסר משמעות... עכשיו לאין ערוך מזה, כשבאים ליהודי ואומרים לו – השגנו לך משהו, שמה שתעשה זה יהיה נוגע לקב"ה. זה לאין ערוך מהמתנה שהאבא הביא, אז צריך שיהיה לו כלי).

ה' עשה שיהיה לאדם כלי לקלוט את מה שקורה פה, וזה מה שנפעל בעשרת ימי תשובה ויום הכיפורים. כשהאדם נהיה זך, יכולה להשתקף בתוכו העובדה שהקב"ה נוכח ונוגע לו מה שקורה איתנו. החידוש הזה משתקף בסליחה שהוא סולח לנו. מה הכוונה שהוא סולח? בעצם הוא יכול להגיד לך "מה זה משנה? מה אכפת לי? תעשה מה שאתה רוצה!", הרי "מי יאמר לך מה תעשה ומה תפעל" "אם-חסטת מהתפעל-בו ורבו פשעיך מה-תעשה-לו, אם-צדקת מהתתן-לו או מה-מידך יקח", אך זה שהוא סולח זה אומר שזה לא שזה לא משנה בכלל, אלא שזה נוגע לי ואני סולח. הסליחה תופסת את שני הדברים יחד: גם שאני יכול להגיד שזה לא נוגע לי בכלל, וגם שזה מאוד נוגע לי. זה ראש השנה ויום הכיפורים יחד.

אלו שתי הקדמות לחיבוק של סוכות. לא ברור מה החידוש היותר גדול. יש חידוש גדול שהקב"ה יורד ויש חידוש בזה שאנו יכולים להפוך לכלי לקשר עם ה'. כל זה גורם לנו שאנו יכולים להיות כלי שיכיל את החידוש של מה שהוא בא ואומר "אני אוהב אתכם ושמת בכם, אני רוצה לשמוח בשמחה שלכם בי". מה שהוא רוצה לשמוח בשמחה שלנו בו זה חידוש עצום, וכדי להבין את גודל השמחה והחידוש אנו צריכים שיהיה לנו ראש השנה ויום כיפור ואז אפשר להגיע לחיבוק. זה המהלך.

כדי להבין את זה, צריך להגיד ככה: אם אין אריכות, אם לא יהיה קודם את הנסירה וחזרת הפנים בפנים ורק אז חיבוק – זה יהיה רק כמו שני חברים, לא חידוש כל כך. כדי שיהיה חידוש גדול, שהקב"ה מחבק אותך, אז צריך שיהיה שני שינויים דרמטיים. האחד זה שהקב"ה יחליט שהוא יהיה חבר שלנו (אמנם כתוב "אני הוי לא שנית", אבל כביכול ה' צריך לבחור להיות משהו שנוגע אלינו), והשני זה שלנו יהיה מספיק שכל לקלוט שזה הקב"ה, אנחנו צריכים להשתנות כדי להיות כלי לזה.

נסביר:

בראש השנה אנו מבינים שזה חידוש נפלא ביותר, שהוא יהיה מלך עלינו, כלומר שיהיה נוגע לו הקשר איתנו, שמה שאנחנו עושים יזיו לו, זה מזור ביותר שיש דבר כזה, וזה קורה בראש השנה. זה כמו המלך שנמצא בארמון שלו ועסוק בשעשועי המלך בעצמותו, ופתאום מגיע הבן שלו (שזה כבר חידוש, שאנחנו הבן שלו) וצוּעַק לו מה קורה? והאבא עוזב את הכל ומתייחס לבן, ואומר לבן – אתה צודק. זה חידוש עצום שאנחנו יכולים לגרום לקב"ה תענוג למלוך עלינו, שיהפך מ"הוא" להיות מלך. אדמו"ר הזקן מביא לכך משל, אם האדם ירצה להיות מלך על נמלים, גם אם הוא יתאמץ הוא לא יצליח.

אבל האבא עדיין לא יכול לרדת ישר למטה, הוא מבין שאם הוא ירד ישר למטה, אז יצא שהבן צעק, קיבל את האבא למטה, ואז האבא נהיה בדיוק ברמה של הבן. לכן האבא אומר לו: אני זוכר אותך, אבל אנחנו לא חברים. עכשיו אתה צריך להשתנות. לכן צריך עשרת ימי תשובה, שאתה לאט לאט מעכל, שבתין שקשר הוא לא דבר קל, צריך הרבה הכנה, אתה צריך ליצור את עצמך ככלי מאוד חזק, ואז אתה מזדכך כדי שאתה תוכל שזה יאיר בך – זה

התוועדות מוצאי יום הכיפורים תשפ"ה

על הנחת רוח שיש לה' מאיתנו, ועל ההמשכה מיום הכיפורים לסוכות ולכל השנה כולה

במקום הכהן הגדול. אז למלא את ידו, רש"י אומר פירוש קצת מחדוש, שלמלא את ידו הכוונה שבזמן המינוי נותנים משהו לאדם. אבל לענייננו אפשר להגיד שלמלא את ידו הכוונה שהוא יכול להחזיק בידיים שלו את כל הקטורת.

נחת רוח שאמרתי ונעשה רצוני

ומה זה הקטורת? הקטורת זה התענוג שיש לקב"ה מאיתנו. רש"י אומר שקטרת בגימטריא תרי"ג (בתנאי שיחליף את הק' בד', יוצא שיש פה משהו שצריך להחליף, עוד מעט נחשוב מה צריך להחליף). יוצא שלקב"ה יש נחת, ממה? מהתרי"ג מצוות שאנו מקיימים. אנו רוצים על ידי המצוות לעשות נחת רוח לקב"ה, "נחת רוח שאמרתי ונעשה רצוני". וכדי לעשות נחת רוח אנו עושים את כל המצוות, אבל באמת־באמת עיקר הנחת רוח זו הקטורת. זה עיקר הנחת רוח. אפשר להגיד בצורה כזו: להגיד שקטרת בגימטריא תריג זה בעצם להגיד שבכל מצווה צריך שיהיה קצת ריח מריח הקטורת. מה הריח שיש למצווה מריח הקטורת? ש"אמרתי ונעשה רצוני". שיש לי נחת, ריח ניחוח. והנחת רוח היא שאמרתי ונעשה רצוני.

רוצים תרי"ג מצוות

הקטורת עצמה – שעיקר העבודה של יום הכיפורים זו הקטורת – זה להרגיש כמה לקב"ה יש נחת רוח מאיתנו. זה מגיע מלמעלה, אנחנו רק מביאים את

העבודה של הקטורת נשארת לכל השנה

נגיד כמה דברים אולי מסדר העבודה. משהו שנשאר לנו לכל השנה, כתוב על הקטורת ששלוש מאות ששים ושמונה מנים היו בה. כלומר כאשר הכינו את הקטורת, הכינו בבת אחת, ביחד, לכל השנה, את מה שמקטירים בכל יום וגם את הקטורת של יום הכיפורים, שלושה מנים יתרים שמהם מכניסים כהן גדול ביום הכפורים. אז בעצם העבודה של הקטורת נשארת לכל השנה. העבודה של הקטורת מכפרת על מזבח הקטורת, של כל השנה. כשבנו את מזבח הקטורת, אז בזמן שבנו כתוב את העבודה של יום הכיפורים, שפעם בשנה צריך לטהר את מזבח הקטורת.

קטורת מלא הפניים

אז מה העניין בקטורת שהיא מיוחדת ליום הכיפורים? כל יום כשאנו מקטירים קטורת, הכהן לוקח רק מנה, חולק אותו לשניים, פרס בשחרית ופרס בין הערביים. אבל ביום הכיפורים זה גם לא כהן רגיל אלא כהן גדול, וגם הוא לוקח מלא חופניו – בעצם הוא לוקח כל מה שהוא יכול. יש ביטוי מלא חפניים. ומלא חפניים הכוונה שהכל מלא, כל מה שהוא יכול לתפוס בידיים, כל הקטורת שהוא יכול לתפוס בידיים. וכל כהן גדול לפי גודל הכפיים שלו – זו הקטורת שקרבה¹⁰. כמו שכתוב "למלא את ידו", הכהן שממלא את ידו הוא הכהן שמקריב

הקודשים, פה זה דווקא לפני עבודת הדם (לעומת כל יום שזה לאחר עבודת הדם).

¹⁰ זה מלבד ההבדלים היותר פשוטים, שפה כהן גדול ופה כהן הדיוט, ופה זה רק להיכל ופה נכנס לקודש

עבודת יום הכיפורים מתחילה בהקשר למות שני בני אהרן. למה זה קשור אלזה? באופן פשוט הייתי אומר שעבודת יום הכיפורים צריכה להיות אחרי חטא העגל, "פר בן בקר" לכאורה בא לכפר על חטא העגל. אבל פה לא מוזכר בכלל חטא העגל, אלא רק שמתו נדב ואביהוא בקרבתם לפני ה'. אז כדי להבין את הנקודה הזו, הם הקריבו אש זרה. ומה שקרה, זה שמרוב תשוקה הם עלו למעלה. הקב"ה מצווה אותנו בכל עבודת יום הכיפורים, שכאשר אנחנו רוצים לעבוד אותו זה לא יהיה בהתפשטות הגשמיות, זה לא שהקב"ה רוצה שאנחנו נסתלק למעלה כמו שהיה אצל נדב ואביהוא. אלא איך הוא רוצה? הוא רוצה להגיד לנו שבאמת הנחת רוח שיש לו מאיתנו היא העיקר.

עבודת יום הכיפורים – להיכלל בשכינה

אז למה בכל אופן מזכירים את נדב ואביהוא? כי נדב ואביהוא זיכו את כל ישראל, שהם הרקע לעבודת יום הכיפורים. כאשר האדם מצייר בעבודת יום הכיפורים ששני בני אהרן רצו להקריב, ובעצם הם רצו להיכלל בשכינה, שזה בעצם מה שקורה לכהן הגדול, כמו שהמדרש אומר "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד", שאפילו הכהן הגדול הופך להיות לפיד של אש, ואז הוא נכלל בשכינה שהיא גם "אש אוכלה". אז כאשר הכהן הגדול רוצה להיכלל בשכינה ולהיות לפיד של אש, הוא לכאורה עושה את מעשיהם של נדב ואביהוא, זה ממש להתבטל.

המציאות שלנו היא מה שה' רוצה אותנו

למה זה לא ככה? הקב"ה מודריך אותנו – מה זה הקירבה אל ה'? זה הקירבה אל הנחת שיש לו מאיתנו, והקירבה הזאת אל הנחת שיש לו מאיתנו

הקטורת בשביל שזה ישרה מלמעלה. אבל כדי שאנו נוכל להמשיך את הקטורת, אנו מבקשים מהקב"ה שיקשור אותנו, בקטורת אנו מבקשים מה' שיצווה אותנו תריג מצוות כדי שכל פעם נעשה מצווה ותהיה לו נחת רוח מאיתנו. וריח הקטורת ימשיך בכל מעשה ומעשה שאנו עושים. זה ריח הקטורת.

עכשיו צריך להבין למה מחליפים את הק' בד'. זה גימטריא מאוד... בואו נגיד ככה: לא ראינו אצל הרב יצחק גימטריאות מהסוג הזה. לשם הוא לא הגיע... אבל חז"ל אומרים גימטריא מאוד מפתיעה: שאם אתה מחליף את הק' של הקטורת בד' יוצא תרי"ג. מאוד מפתיע מה זה הק' הזה.

להפוך את הק' לד'

אז אנו יודעים שבראש השנה אנו תוקעים ק' קולות. כתוב שאחר כך מהקולות האלה נעשה הכף של הקטורת, שהיא גם ק'. אחר כך זה הופך להיות הסכך, שהוא גם ק'. הסכך הופך להיות ההמשך. הק' קולות מתעבים, והופכים להיות משהו שגורם שיהיה קטורת, ואחרי זה מתעבים עוד יותר, מענן להיות סכך בסוכה שלנו. אז הק' הללו הם מה שאנחנו עומדים ישירות מול ה', או בתקיעת שופר, או בקטורת, או בסכך. זה מצוות שאנו ישר מרגישים את הנחת רוח שיש לה'. אבל מה נשאר לנו לכל השנה? שאת הק' הופכים לד'. מה זה ד'? ד' אותיות שם הוי". ואז נשאר לנו לעשות מצוות הוי", לעשות את המצוות של ה', והופכים את הק' לד'. ואז אנחנו יכולים להחזיק בכל מצווה ומצווה שאנחנו עושים, אנחנו עוד פעם מרגישים את ריח הקטורת והנחת רוח שיש לקב"ה.

לא להסתלק למעלה

עכשיו, רק שנשים לב מהי הכף הזו, כדי להבין יש פה משהו מאוד חשוב בכלל בעבודת יום הכיפורים.

כועסים עליו. ובפנים הוא יודע, ויש לו גם הרבה ראיות בחיים לכך שהוא דואגים לו ואוהבים אותו. כמו שאנו אוהבים להגיד שהם משלמים את הכסף לפסיכולוג שאומר לו שההורים לא בסדר. עד כדי כך הם אוהבים אותו... הם אוהבים אותו מאוד, רק שזה נסתר. אין לו כלים לחוש את זה. כך ה' מכפר ביום הכיפורים, אלא שהכפרה שהוא מכפר נסתרת, היא בקודש הקודשים. וככל שאנו יותר רצויים, יותר מכינים כלים, כך אפשר להרגיש את הנחת רוח הזו יותר בגלוי. אז אם עוד לפני תחילת העבודה כבר הגורל עולה בימין, אז כבר אנו מרגישים שלקב"ה יש נחת רוח מאיתנו. ואם אחר כך גם הלשון של הזהורית מתהפכת והופכת ללבנים, שכולם רואים את זה. את הגורל לא כולם רואים, אבל את הלשון של הזהורית כולם רואים, כולם יכולים לראות, זה בחוץ. זה עוד יותר נותן לנו כלים להרגיש את הנחת רוח. וככל שאנו מרגישים יותר את הנחת רוח שיש לקב"ה, כך אנו יכולים אחרי זה עוד ועוד יותר להכניס את לתוך החיים שלנו. לתוך מצוות הסוכה, ולכל המצוות בכלל.

שנוכה...

בעזרת ה' שהקב"ה יתגלה בכל הכלים, בכל האמצעים שיש ברשותו... יגלה לנו את הנחת רוח שיש לו מאיתנו. שנוכה לשנה טובה ומתוקה, נתבסם, כמו שהאר"י כותב, שכל הדינים שלנו, כל הרצונות שלנו, כל מה שאנו רוצים את הקב"ה וכל מה שאנו רוצים את התאוות הכל אותו רצון בעצם. שהכל יהפוך להיות רצון לנוכחות של ה', ונוכה להרגיש כמה ה' נוכח, ואת הנחת רוח שיש לקב"ה מאיתנו.

עניינה להיות קרוב מאוד לכך שהוא זה שמחייב אותנו. כלומר שכשאנחנו מרגישים עד כמה יש לו נחת רוח מאיתנו זה עושה שאנחנו לא רוצים בכלל את החיים שלנו מצד עצמנו, מרוב שאנחנו מרגישים שכל המציאות שלנו זה רק מה שהוא רוצה אותנו.

הקשר לסוכות

זה הקשר לסוכות, בסוכות אנחנו מרגישים כמה הוא אוהב אותנו, כמה הוא מחבק אותנו, כמה הוא רוצה אותנו. אבל ההקדמה לזה, עבודת יום הכיפורים, היא שה' רוצה להדביק אותנו בנחת רוח שיש לו מאיתנו. החיבוק הוא הביטוי החיצוני יחסית לכך שהוא מקרב אותנו. אבל הנחת רוח הפנימית שיש לו מאיתנו, לפגוש את עצם הנחת רוח שיש לו מאיתנו, את גודל הנחת רוח, את זה הוא נותן לנו במתנה בעבודת יום הכיפורים.

ה' סולח מראש

לכן אפשר להבין עוד משהו מאוד מפתיע. בעבודת יום הכיפורים רואים שעוד לפני שמתחילה כל העבודה, כבר הקב"ה מרמז לנו אם הוא סולח. עוד לפני שהתחלנו את העבודה, אם גורל עולה בימין, כפי שצריך להיות הסדר הפשוט, שהקב"ה נהנה מהכהן הגדול, אז עוד לפני שהוא מתחיל את סדר העבודה – כבר הקב"ה אומר שהכל בסדר. ובעצם גם אם זה עולה בשמאל, כיון שה' אמר שביום הזה יכפר, אז הכל בסדר. והראיה, שגם היום, שאין מקדש, הכל בסדר. הכל בסדר בכל מקרה. מה הבעיה? הבעיה היא כמה זה מתגלה לנו.

כלים לחוש את הנחת רוח

ניתן דוגמא פשוטה: נניח שאדם חושב שההורים שלו הם מאוד לא אוהבים אותו, הם נגדו, הם

האם אתה אדם או נחש?

חכמינו אומרים שהנחש הוא היצר הרע. איזה דמות היית רוצה להיות בסיפור גן עדן, האדם או הנחש? איך אפשר לבחור מה להיות?

אדם או נחש?

בסיפור אדם וחווה בגן עדן קיימות שלוש דמויות: אדם, חווה והנחש. אבל כיוון שהנחש הוא היצר הרע, אם כן האדם והנחש הם כאילו אותה הדמות. כלומר בכך שחז"ל אומרים שהנחש הוא היצר הרע, הם מתכוונים לומר שהאדם בוחר אם להיות אדם או נחש. פעם הוא אדם ופעם הוא נחש, וזה תלוי בשאלה איך הוא מסתכל על התאוות שלו.

אם האדם מסתכל על התאוות כרצונות אנוכיים שלו, הוא נבלע בתוך התאוה, והוא נקרא נחש. הוא מרגיש שאין בו כלום חוץ מאנוכיות, והוא כאילו נעשה לא אנושי. כמו שכתוב "עיניים להם ולא יראו, אזניים להם ולא ישמעו..." כאשר האדם בלוע בתאוה, הוא לא שם לב לזולתו, לא רואה אותו ולא שומע אותו ולא מרגיש אותו, אלא רק את עצמו. כאילו אין לו עיניים ואזניים וידיים ורגליים אלא רק תאוה, והוא הופך מאדם לנחש.

לנחש אין לא ידיים ולא רגליים ולא אזניים, והוא גם לא רואה טוב. החוש החזק של הנחש הוא חוש הריח, כלומר הוא בעיקר חש מה הוא רוצה. כך כאשר מתלבשת באדם התאוה, אין בו כלום חוץ מהתאוה.

אבל האדם יכול לבחור להסתכל על עצמו אחרת: הוא יכול להסתכל שהרצונות והרגשות שלו הם אלוקיים, כי ה' ברא אותם וה' רוצה אותם. אם ה' רוצה את התכונות הנפשיות והגופניות של האדם - סימן שהן יכולות לבטא את רצון ה', ולא רק אנוכיות. אם האדם מסתכל על הרצונות והרגשות

בסיפור בריאת החיות והעופות התורה מספרת שה' ברא את ה"תנינים הגדולים", ומשמע שאלו הן חיות מיוחדות, ולכן התורה מתארת אותן בנפרד. לעומת זאת חיה אחרת, מאוד מיוחדת, לא מוזכרת בסיפור הבריאה כלל: הנחש. התורה מעידה על הנחש שהוא היה "ערום מכל חיות השדה", ומתארת אותו כחיה בעלת יכולת דיבור. אם כן, וודאי שהנחש היה חיה מיוחדת יותר מאשר התנינים הגדולים, ולמה התורה לא מתארת אותו בסיפור הבריאה? למה רק בסיפור אדם וחווה בגן עדן מתוארת פתאום חיה מיוחדת כזו?

הוא הנחש הוא היצר הרע

הזוהר הקדוש אומר שהנחש שבפרשתנו הוא בעצם היצר הרע. אפשר לומר שחז"ל לא ראו זאת רק כדימוי, שהנחש הוא משל ליצר הרע, אלא שכך חז"ל למדו את פשט הפסוקים. הנחש הוא לא חיה מיוחדת שהכתוב לא דיבר עליה, אלא הוא האדם עצמו כאשר מתלבש בו היצר הרע. כאשר מתלבשת באדם התאוה, הוא דומה לנחש והוא נקרא נחש בלשון הכתוב.

מכל מקום, בין אם חז"ל התכוונו שהנחש הוא משל ליצר הרע, ובין אם הם התכוונו שעל פי פשט הפסוקים הנחש הוא האדם עצמו כאשר מתלבשת בו התאוה - ניתן ללמוד מהפסוקים המתארים את הפיתוי של הנחש על היצר הרע, ועל הדרך להתמודד איתו ולהתגבר עליו.

שלו כרצונות אלוקים ולא אנוכיים - הוא נעשה אדם.

לכן האדם ואשתו הלכו ערומים ולא התבוששו, כי הם ראו את הרצונות והרגשות שלהם כמשהו אלוקי, ולא כתאוה אנוכית, וכמו שמסביר הספורנו:

כי אז היו כל פעולותיהם וכל איברייהם לעשות רצון קונם בלבד, לא להשיג תענוגות נפסדות כלל, באופן שהיתה פעולת הזיווג אצלם כפעולת האכילה והשתיה המספקת. ובכן היה ענין איברים ההם אצלם כמו ענין הפה והפנים והידיים אצלנו.

זכו – שכינה ביניהם

האדם צריך לחשוב שהתאוה שלו הופכת אותו לנחש, כי הוא תפוס בה לגמרי, ומאבד את עצמו ואת האישיות שלו.

אבל אם האדם מבין שהתאוה נובעת מרצון ה', התאוה היא זו שהופכת אותו להיות אנושי. כאשר האדם מבין שהרצון להתחתן נובע מרצון ה' שהוא לא יהיה בודד ומכונס בתוך עצמו, הוא מבין

שהתאוה היא זו שעוזרת לו להיות אנושי, ומאפשרת לו לצאת מהבדידות והאנוכיות, ולהיות בקשר.

וכמו שאומרים חכמינו "איש ואשה זכו - שכינה ביניהם, לא זכו - אש אוכלתן". במילים 'איש' ו'אשה' יש שתי אותיות משותפות, א"ש, ושתי אותיות שם ה', י-ה. אם בני הזוג לא מכניסים את ה' בקשר ביניהם, וחושבים שהרצון להתחתן הוא רצון שלהם בלבד - הקשר נובע מאנוכיות, וממילא הופך לאש של תאוה וכעס ופירוד. אבל אם בני הזוג מכניסים את שם ה' ביניהם, ומבינים שהקשר ביניהם הוא רצון ה' - אז הם נעשים ל'איש' ו'אשה'. רצון ה' בקשר הופך אותם להיות אנושיים, ומאפשר להם להתייחס זה לזה באמת ומכל הלב.

יותר מזה, אם האדם מבין שהתאוה נובעת מרצון ה', הוא לא רק נעשה אנושי, אלא הוא גם נעשה אלוקי, 'צלם אלוקים'. ה' ברא את המציאות ובחר להתייחס למישהו זולתו, כביכול, והוא רוצה שהאדם יהיה כמוהו, ויוכל ליצור קשר עם הזולת ולהתייחס אליו, ולא להיות נתון רק בעצמו.

ודבר אלקינו יקום לעולם

הכתוב אומר "לעולם ה' דברך ניצב בשמים", והכוונה היא שהעולם כולו עומד בדבר ה', ואין לו קיום משל עצמו. הכתוב אומר זאת על המציאות הרוחנית, ומתכוון שמתוך המציאות הרוחנית נבין שכך זה גם במציאות הגשמית

ההוא בחיות פנימי להחיות הרקיע כל ימות עולם שיעמוד, כמו שכתוב "לעולם ה' דברך נצב בשמים", וכן כשאמר "תוצא הארץ נפש חיה" או "תוצא הארץ דשא" ו"עץ פרי", אותו המאמר היה מהוה הכל.

כאשר אדם מדבר הדיבור שלו קיים, וכאשר האדם מפסיק לדבר הדיבור לא קיים, וכך זה גם במציאות העולם. מה שמקיים את העולם זה דיבורו של ה' כביכול, ואם הדיבור של ה' היה מסתלק, לא היה עולם.

וכפי שמסביר זאת אדמו"ר הזקן בשער היחוד והאמונה (וכן באגרת הקודש כה, בתניא היומי של כו תשרי):

הנה כתיב: "לעולם ה' דברך נצב בשמים". ופירש הבעל שם טוב ז"ל, כי "דברך" שאמרת "יהי רקיע בתוך המים וגו'", תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים ומלובשות בתוך כל הרקיעים לעולם להחיותם, כדכתיב "ודבר אלהינו יקום לעולם", "ודבריו חיים וקיימים לעד כו'". כי אילו היו האותיות מסתלקות כרגע, חס-ושלום, וחוזרות למקורן – היו כל השמים אין ואפס ממש, והיו כלא היו כלל, וכמו קודם מאמר "יהי רקיע כו'" ממש. וכן בכל הברואים שבכל העולמות, עליונים ותחתונים. ואפילו ארץ הלזו הגשמית ובחינת דומם ממש – אילו היו מסתלקות ממנה כרגע, חס-ושלום, האותיות מעשרה מאמרות שבהן

חכמינו אומרים "בעשרה מאמרות נברא העולם" (אבות ה, א), כלומר ה' ברא את העולם על ידי דיבור, וכפי שכתוב "ויאמר אלקים יהי אור - והיה אור", וכן בשאר המאמרות של בריאת העולם.

המאמרות הם הקיום של העולם

מכך שהכתוב מכנה את בריאת העולם בלשון דיבור, לומדים חכמינו שהעולם כולו הוא דיבור של ה', והדיבור של ה' הוא הקיום של העולם.

וזה לשון חכמינו (מדרש תהילים קיט, פט):

דברך ניצב בשמים - איזה דבר הניצב בשמים? אלא אמר הקדוש ברוך הוא: על מה השמים עומדים, על אותו דבר שאמרתי "יהי רקיע בתוך המים"... ובאותו הדבר שברא אותם בו הם עומדים לעולם, לכך נאמר "לעולם ה' דברך ניצב בשמים".

חכמינו דורשים את הפסוק "לעולם ה' דברך ניצב בשמים", ולכן הם מדברים רק על המאמר השלישי מתוך המאמרות שבהם נברא העולם, "ויאמר אלקים יהי רקיע", אבל הכוונה היא לכל המאמרות של בריאת העולם. כלומר המאמרות של בריאת העולם הם קיום המציאות כולה לעולם.

וכפי שמסביר זאת הבעל שם טוב (כתר שם טוב אור קצד):

ותיכף כשאמר הקב"ה "יהי רקיע" נתהווה הרקיע, כמו שכתוב "בדבר ה' שמים נעשו", ונכנס המאמר

נבראת הארץ בששת ימי בראשית, היתה חוזרת לאין ואפס ממש כמו לפני ששת ימי בראשית ממש.

שמים וארץ

לפי הסבר הבעל שם טוב, הקיום של כל המציאות הוא מעשרה מאמרות של בריאת העולם. אם כן, למה הכתוב אומר זאת (ובעקבותיו חכמינו) דווקא על הרקיע?

התשובה היא שברקיע, במציאות הרוחנית, קל לראות שדבר ה' הוא המקיים את המציאות, וללא דבר ה' אין למציאות קיום. לכל אחד ברור שלמציאות הרוחנית, שכוללת נשמות ומלאכים, אין קיום משל עצמה, אלא כל הקיום שלה הוא מהקדוש ברוך הוא: לפני שהנשמה נכנסה לגוף לא היה לה מציאות משל עצמה, אלא היא היתה כלולה בה', וכפי שכתוב בתניא (פרק לא) "...להשיבה אל בית אביה כנעוריה קודם שנתלבשה בגופי שהיתה נכללת באורו יתברך ומיוחדת עמו בתכלית", וגם לאחר שהנשמה תעזוב את הגוף לא יהיה לה מציאות משל עצמה. כך זה גם לגבי מלאכים: המלאכים הם שליחים של הקדוש ברוך הוא, ואין להם שום מציאות מלבד השליחות של הקדוש ברוך הוא.

לכן הכתוב אומר "לעולם ה' דברך ניצב בשמים". כאשר מסתכלים על השמים, על המציאות הרוחנית, ברור לכל שדבר ה' הוא המקיים את המציאות.

מוסיפים הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן ומסבירים שאין כוונת הכתוב ואין כוונת חכמינו לומר שדבר ה' מקיים את המציאות הרוחנית, אבל המציאות הגשמית קיימת מצד עצמה. אדרבה, הכוונה היא שעלינו להסתכל על השמים ולהבין שכשם שלמציאות הרוחנית אין קיום משל עצמה, אלא

דבר ה' הוא הקיום שלה, כך זה גם "בארץ הלזם הגשמית".

בצורת התפיסה הראשונית של האדם, מסתכל על הגוף ונראה לו שהוא קיים מצד עצמו, כי לא גלוי בו שדבר ה' הוא הקיום שלו וה' מהווה אותו ומחיה אותו בכל רגע. ממילא נראה לאדם שהנשמה כלולה בגוף, והיא חלק ממציאות הגוף שקיימת מצד עצמה. כלומר האדם מסתכל קודם כל על הגוף, ולפי התפיסה שלו את הגוף הוא בונה את תפיסת העולם שלו על הנשמה.

לכן בא הכתוב ואומר "לעולם ה' דברך ניצב בשמים". על האדם להפוך את סדר ההתבוננות שלו: עליו קודם כל להסתכל על השמים, על המציאות הרוחנית, על הנשמות והמלאכים, ולהבין שאין להם קיום משל עצמם, אלא דבר ה' הוא הקיום שלהם, ומתוך זה להבין שגם לגוף אין קיום משל עצמו, אלא דבר ה' הוא המקיים אותו.

האדם מסתכל קודם על הגוף, כיוון שהוא מכיר את עצמו כנשמה בגוף. אבל אם הוא יתבונן בכך שלא תמיד הנשמה שלו היתה בגוף, אלא לפני שהיא נכנסה לגוף היא היתה כלולה בה' ולא היתה לה מציאות משל עצמה, וגם לאחר שהיא תצא מן הגוף לא יהיה לה מציאות משל עצמה - האדם יוכל להבין מתוך זה שגם למציאות שלו כנשמה בגוף אין קיום משל עצמה, אלא ה' הוא המקיים אותה.

כך זה גם לגבי העולם כולו: פרשת בראשית מזכירה לנו שהעולם לא היה קיים תמיד, אלא לפני שהעולם נברא היה רק את ה', ולאחר העולם יהיה רק את ה', כמו שכתוב ב'אדון עולם': "אדון עולם אשר מלך בטרם כל יצור נברא... ואחרי ככלות הכל לבדו ימלוך נורא". ההתבוננות הזו עוזרת לנו להבין שגם למציאות הגשמית של העולם אין קיום משל עצמה, אלא ה' הוא המקיים אותה.

הודעות ועדכונים

- ✓ **עלון מעמקים זקוק לך !** רוצה להיות נציג של העלון בישיבה או בבית הכנסת הקרוב ? צור איתנו קשר – 058-5277247 (עתי תור).
- ✓ **”ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה”** (ישעיה יב, ג) - “ותקבלון אולפן חדת בחדוא מבחירי צדיקיא” (תרגום שם). ביום ראשון בשעה תשע תתקיים אי”ה שמחת בית השואבה עם הרב איציק בסוכה של יעקב עינבל. רחוב משמר הגבול 10 כניסה ג (לדרכי הגעה ניתן ליצור איתו קשר 0527169340).
- ✓ **ככל הנראה** בליל הושענא רבא יתקיים שיעור אצל הרב איציק. פרטים אצל יוסף חיים פרל 0537246111
- ✓ **עלון מעמקים** מחפש מתנדבים לשכתוב שיעורים ועריכה שלהם. מי שמעוניין שיצור קשר עם יוסף חיים פרל 0537246111.
- ✓ **לשמיעת שיעורים** בקול הלשון 073-3718149.
- ✓ **לקבלת השיעוריים** השבועיים של הרב ניתן לפנות למייל yosefperl@gmail.com.
- ✓ **חדש !** למעוניינים נפתח פורום עיונים ודיונים בדברי הרב יצחק שפירא. להרשמה ניתן לשלוח מייל ל ataitor1@gmail.com.

